

היידריך, רינהרד (1904-1942)

(Reinhard Heydrich). ראש משטרת הביטחון (Sicherheitspolizei) ושירות הביטחון של הס"ס (הס"ד), איש-מפתח בתכנון המדיניות האנטי-יהודית ברייך השלישי ובהוצאתה לפועל. ה' נולד בהאלה (Halle) שבסקסוניה למשפחת מוסיקאים. אביו היה זמר אופרה ובעל קונסרוטוריון למוסיקה. בנעוריו חי ה' בצל פולחן וגנר של אביו, נתון למשמעת עריצה של אימו, סובל מחולשה גופנית ורדוף חשש מוטעה כי מוצאה של משפחתו הוא יהודי בחלקו. ה' היה סגן בחיל-הים, ובאפריל 1931 הודח אחרי שבית-דין של כבוד מצאו אשם בהתנהגות שאינה הולמת כלפי ידידה, שהתעלל בה ושאף בעת הליכי המשפט הכתים את שמה.

מתוסכל מכללי החברה התרבותית נפגש ה', שתחילה בז למפלגת ההמון הנאצית, עם הינריך הימלר באמצעות ידיד משפחה. הימלר התרשם ממראהו ה'ארי', היה ער לקשייו עם הממסד ולכן הפקיד בידיו את ארגון שירות הביון של הס"ס, הוא הס"ד. בתפקידו זה היה ה' משוחרר מכבלי המשמעת הצבאית המסורתית ומקוד ההתנהגות המקובל, ויכול היה לתת ביטוי לאכזריותו, לציניות שלו לשאפתנותו, ולשלבן בנאמנותו לאדונו החדשים. חקירת השמועה בדבר מוצאו היהודי העלתה שאין בה ממש, אך הממונים עליו ידעו לנצל את החשדות הללו ואת סילוקו מן הצי כדי להבטיח את תלותו בהם.

בשנים הראשונות לשלטון הנאצים היה ה', כראש שירות הביטחון, מממונה על איסוף מידע ועל הסחטנות והקנוניות שנדרשו לביסוס שליטתו של הימלר במערכת המשטרה החשאית בגרמניה. סייעו לו אנשי מינהל יעילים כגון קרל אוברג. אותה עת מונה ה' גם למנהלה של המשטרה הפוליטית הבאווארית, שהיתה הגרעין של מערכת הגסטפו של הימלר. שירות הביטחון והגסטפו, שלימים עמד ה' בראשה, שימשו לביסוס מנגנון הטרור הנאצי, וכן לחיסול מנהיגות הס"א ב-30 ביוני 1934.

ה' מלא תפקיד ב'טיהור' הפיקוד העליון בצבא בשנת 1938. הוא גם סייע בשתילת המידע הכוזב שאפשר שתרם להחלטתו של סטלין לערוך 'טיהור' מקיף בפיקוד הצבא האדום. שירות הביטחון שיקף את האידיאולוגיה הקנאית של הימלר, והפך להיות רשת גזענית ופוליטית לריגול ולוחמה, אידיאולוגית ומעשית, ב'אוייבי' המשטר. הוא העלה פתרונות מקצינים והולכים ל'בעיית היהודים', כגון פוגרומים והגירה בכפייה. ב-1936 היה ה' לראש הגסטפו ומשטרת הפלילים, ועם זאת הוסיף להיות הממונה על הס"ד.

כראש הגסטפו, היתה להי' סמכות בלתי מוגבלת לגרש למחנות ריכוז 'אוייבים' של הרייך וביניהם יהודים. הוא עודד תחרות בין שירות הביטחון לגסטפו, ושני הגופים התחרו בהוצאת

מדיניות היטלר לגבי היהודים אל הפועל. נוסף ליריבות בינם לבין עצמם, התחרו בגופים במפלגה שהיו בהשפעתו של יוזף גבלס וכן בס"א.

לפקידים משירות הביטחון, כגון אדולף אייכמן, ניתן עידוד ליישם 'פתרונות' ל'בעיית היהודים', כגון גירושים בשיטת הסרט הנע, שאורגנו בעיקר ליהודים באוסטריה וצ'כוסלובקיה.

בפוגרום 'ליל הבדולח' ב-9-10 בנובמבר 1938, שעליו ניצח גבלס, נטלו הס"א והמפלגה הנאצית חלק בראש. בעזרתו של הינריך מילר גרם הי' את מאסרם של אלפי יהודים בידי הגסטפו והס"ס על סמך רשימות שהוכנו מראש. ב-24 בינואר 1939 יסד הרמן גרינג את ה'לשכה המרכזית להגירת יהודים', ומינה את סגנו של הי', הינריך מילר, למנהלה. בכך העביר גרינג את הוצאת מדיניות הרייך לגבי היהודים לפועל לידי הס"ס, והי' היה מאז למוציא לפועל הראשי.

עם פרוץ המלחמה ב-1939 היה הי' אחראי לאינזצגרופן, ובצו מיוחד מיום 21 בספטמבר 1939 פקד עליהן להוציא לפועל את ריכוז יהודי פולין וכליאתם בגטאות ואת הקמת היודנרטים - בהנחיות של רינהרד הידריך מ-21 בספטמבר 1939 למדיניות כלפי היהודים בשטחים הכבושים נקבע, כי 'ריכוז היהודים בערים יחייב, כנראה, לתת הוראות מטעמי ביטחון משטרתי כללי, שרבעים מסוימים יהיו אסורים בכלל על היהודים; וכן, וזאת תמיד מתוך התחשבות בצורכי הכלכלה, לא יינתן להם, למשל, לעזוב את הג' ולצאת ממנו אחרי שעה קבועה בערבים וכו'. בהנחיות ההן אין הוראה מפורשת על הקמת הג' והמונח 'ג' שבו משתמש היידריך מכון, כנראה, לשכונות היהודיות שהיו קיימות בערי פולין - . הוא איחד את הגסטפו ומשטרת הביטחון במסגרת ה'משרד הראשי לביטחון הרייך' שהוקם אז, ונתן לפקידים אכזריים כגון אייכמן סמכויות מלאות בפעילותם נגד היהודים. הי' היה יוזם פעיל בתוכניות כגון רזרוט לובלין ו'תכנית מדגסקר'.

ב-1941, לפני המתקפה על ברית-המועצות, הגיע הי', על-פי פקודתו של היטלר, להסכם עם הפיקוד העליון של הצבא כדי להבטיח סיוע צבאי לאינזצגרופן, שעליהן פקד, להוציא לפועל 'תפקידים מיוחדים' של השמדה מיידית של היהודים ושל פקידים סובייטים בשטחים שייכבשו בברית-המועצות.

נראה שביוזמתו של הי' הפקיד בידי גרינג ב-31 ביולי את מימוש ה'פתרון הסופי של בעיית היהודים' בכול השטחים שבתחום ההשפעה הגרמני באירופה. למילוי תפקיד זה דרש הי' שיתוף-פעולה מצד כול המיניסטרונים של הרייך, ולמטרה זו זימן את ועידת ונזה, בהשתתפות פקידים בכירים (20 בינואר 1942), ובה הוצגה התוכנית להשמדת יהודי אירופה. להי' היתה גישה ישירה להיטלר, והוא נהנה מעוצמה גדלה והולכת. החוקרים חלוקים בדעותיהם לגבי המידה שבה יזם הי' את הטיעונים ואת השיטות שאומצו ל'פתרון הסופי'.

בסוף 1941 בא הי' על שכרו כתגמול על הטרור האנטי-יהודי ומערכת ההשמדה שהנהיג, ומונה למושל בפועל של פרוטקטורט בוהמיה ומורביה. ב-5 ביוני 1942 הרגוהו לוחמי מחתרת צ'כים במארב בפראג. כעבור חמישה ימים הרסו הגרמנים את הכפר הצ'כי לידיצ'ה בפעולת נקם ורצחו את תושביו.